

stage-level sau, mai rar, *individual-level*). Autoarea interpretează sintactic predicativele suplimentare ca provenind din propoziții reduse (*small clause*); sunt aduse în discuție: controlorul acestor propoziții reduse, ambiguitățile/citirile duble, dispunerea și restricțiile de contiguitate. O secțiune restrânsă privește apozitia, care este tot un tip de predicat secundar. Ultima secțiune este rezervată unor probleme controversate care privesc adjectivul predicat detașat (tipul *Ion, obosit, s-a oprit*, interpretat de autoare ca un predicat secundar orientat spre participant), structurile ambigue de tipul *Îmi cumpăr rochia albă*, în care adjectivul poate fi considerat atât modificator, cât și predicat secundar, structurile de tipul *El a tăiat felia subțire*, în cazul cărora se oscilează între interpretarea adverbială și cea ca predicat secundar.

Capitolul 6, *Adjectivul și elipsa nominală* (p. 212–241), cuprinde o prezentare a teoriilor despre elipsa nominală și relația cu substantivizarea, o descriere a funcțiilor discursive ale adjectivelor substantivizate, urmată de câteva aspecte morfologie, sintactice și semantice legate de adjectivul substantivizat. De o

atenție specială beneficiază elipsele lexicalizate (*aviara, prenatal, imobiliare* etc.) și construcția *nebulul de Ion*. Concluzia acestui capitol este aceea că formarea de adjective substantivizate este foarte productivă în româna actuală.

Cartea Ralucai Brăescu prezintă rezultatele unei cercetări atente, minuțioase, în spatele căreia se ascunde multă pasiune și curiozitate științifică, și care, fără a fi excesiv de tehnică, reușește să dea seamă de numeroase fapte de limbă românești legate de adjectiv. Dincolo de chestiunile de detaliu care au primit explicații și analize în această carte, credem că lingvistica românească îi datorează Ralucai Brăescu descrierea/rezolvarea a cel puțin două probleme majore legate de clasa adjectivului: clasificarea semantico-sintactică și topica adjectivului în grupul nominal.

ADINA DRAGOMIRESCU

Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti”

Calea 13 Septembrie, nr. 13, București

Facultatea de Litere, Universitatea din București

Str. Edgar Quinet, nr. 3–5, București

ISABELA NEDELUCU, **101 greșeli gramaticale**, București, Editura Humanitas, 2012, 189 p.

Cartea Isabellei Nedelcu, ultima apărută în colecția „Viața cuvintelor”, se înscrie în rândul lucrărilor care ilustrează preocupările curente de cultivare a limbii.

Continuarea seriei amintite cu volumul de față are la bază următorul scop: în exprimare nu contează numai conținutul mesajului formulat, ci și modul în care este structurat acesta, reflectând coerența și logica gândirii. Prin semnalarea greșelilor culese, autoarea are în vedere nu numai să corecteze anumite erori care apar recurent în exprimarea vorbitorilor, ci și să explice mecanismele care conduc la producerea acestora și să ofere strategii pentru a le evita.

Lucrarea cuprinde șase capitole, în care sunt discutate 101 categorii de greșeli de pronunțare, grafie, punctuație, morfologie și sintaxă. Pentru ilustrarea greșelilor, autoarea folosește exemple preluate de pe internet sau din monitorizările personale ale unor posturi de radio și de televiziune, precum și din monitorizările realizate de un grup de lingviști de la Institutul de

Lingvistică „Iorgu Iordan – Al Rosetti” în cadrul parteneriatului dintre Academia Română și Consiliul Național al Audiovizualului privind calitatea limbii române în mediul audiovizual, desfășurat în perioada 2007–2012.

Noțiunea de „greșeală” trebuie pusă în legătură cu existența unei norme lingvistice la care vorbitorii se raportează pentru a se exprima și a scrie corect.

În **capitolul introductiv** (p. 19–25) autoarea explică legătura dintre normă și uz, făcând referire și la conceptul de „dinamică” a limbii și a normei – raportul dintre faza actuală a dezvoltării limbii / normei și etapele anterioare.

Limba este supusă schimbărilor, evoluează, unele domenii (de pildă, lexicul) fiind mai puțin stabile decât altele (morfologia). Astfel, în analiza faptelor lingvistice trebuie să ținem cont și de dinamica uzului. Totodată, și norma lingvistică admite anumite tipuri de schimbări, evoluția ei fiind consemnată în dicționare (a se vedea DOOM¹ și DOOM² și modificările dintre

cele două ediții) și în lucrări specifice. Ca urmare a uzului, anumite construcții sau forme considerate abateri într-o anumită fază de evoluție a limbii s-au impus la un moment dat și au fost acceptate ca literare de norma lingvistică ulterioară.

Așa cum arată autoarea, greșelile de limbă se produc din mai multe cauze și trebuie ierarhizate atât în funcție de gravitatea lor, cât și de contextul în care s-au produs. Pe lângă necunoașterea cerințelor limbii literare, mai sunt și alte cauze care dau naștere greșelilor de limbă, ca, spre exemplu, influența puternică a limbilor străine, pe care unii vorbitori o interpretează greșit și, uneori, o aplică nemotivat la cuvintele limbii române.

Capitolul al doilea este rezervat greșelilor de pronunțare (p. 26–36). Tipurile de greșeli comentate privesc: pronunțarea diftongată a lui *e* în neologisme ca *euro*, *educație*, *idee*, *alee*, *poezie* sau nediftongată, în cuvintele românești vechi – formele pronumelui personal *el*, *ea*, *ei* și formele de prezent sau de imperfect ale verbului *a fi*, pronumele demonstrative *aceea*, *aceeași*; rostirea greșită a literei *x* – [ks], în cuvinte ca *examen* [eksamen], *exemplu* [eksemplu], *existe* [eksiste], în loc de [egzamen], [egzemplu], [egziste]; pronunțiile muntenești *cenușe*, *gogoășe*, *păpușe*, *vraje*, în loc de *cenușă*, *gogoășă*, *păpușă*, *vrajă*; diferite accentuări greșite, precum *butelji*, *șimbol*, *Dobrogea* etc.

În **capitolul al treilea** se discută greșelile de scriere (p. 37–59). Așa cum remarcă autoarea, majoritatea greșelilor care se încadrează aici sunt „dezonorante”, trădând, de fapt, lipsa instrucției lingvistice elementare.

Una dintre cele mai grave greșeli se face în scrierea cu *-i*, *-ii*, *-iii* („vizita a doi *membrii*”, în loc de „vizita a doi *membri*”, „banii *noștri*”, în loc de „banii *noștri*”). Exemplele semnalate de Isabela Nedelcu sunt însoțite de câteva reguli care stabilesc când se scrie cu *-i* și când se scrie cu *-ii*.

Greșeli apar și în scrierea cu *â* sau *î*. Ezitățile care se produc în această privință se explică și prin schimbarea repetată a normei ortografice, schimbare care a produs confuzie în rândul utilizatorilor limbii române. Norma ortografică actuală, stabilită în urma Hotărârii Academiei Române din 1993, indică scrierea cu *â* în interiorul cuvintelor (*pâine*, *când*, p. 47) și scrierea cu *î* la inițială de cuvânt (*început*,

înspre), la final de cuvânt (*cobori*, *urî*), precum și în interiorul cuvintelor compuse (*bineînțeles*, *nemăiîntâlnit*) sau al derivatelor cu prefixe de la cuvinte care încep cu *î* (*preîntâmpina*, *reîncepe*).

O altă greșală recurentă este folosirea incorectă a cratimei: aceasta derivă din confuzia care se face între două secvențe care se pronunță la fel, dar se scriu diferit (de exemplu *sau* vs *s-au*) sau între o formă verbală „independentă” și gruparea alcătuită din verb și pronume clitic (*spuneți*, forma de indicativ / imperativ plural a verbului *a spune* vs „*spune-ți* (părerea)”, forma de imperativ singular a verbului *a spune*, urmată de clitic în dativ).

Greșeala apare și la cuvintele compuse, care, în funcție de gradul de coeziune semantică, se scriu cu sau fără cratimă (de exemplu, compusele cu adjectivul *prim* se scriu cu cratimă – *prim-ministru*, *prim-plan*, *prim-procuror*, asemenea și cele care conțin substantivul *șef* – *redactor-șef*, nu *redactor șef*), dar și la cuvintele recent împrumutate, atunci când li se atașează desinența de plural sau articolul hotărât. Pentru evitarea greșelilor din această categorie, trebuie consultat DOOM²-ul, în care se indică atașarea directă, fără cratimă, a articolului sau a desinențelor de plural în cazurile în care litera finală a cuvintelor împrumutate face parte din alfabetul limbii române și se pronunță cum se scrie (*job*, *jobul*, *joburi*, *board*, *boardul*, *boarduri*, p. 52) și separarea acestora prin cratimă în cazul împrumuturilor a căror finală se pronunță altfel decât se scrie (*show*, *show-ul*, *show-uri*).

Ultima categorie de greșeli discutate în acest capitol este cea a cuvintelor omofone care se scriu diferit – sudat sau separat –, în funcție de rolul lor gramatical în propoziție. Confuzii apar, de exemplu, la scrierea numeralului adverbial *o dată*, folosit greșit în contextul „*încă odată*” (p. 53), sau a adverbului omofon *odată* din secvența „*o dată* plecată din România”, la gruparea prepozițională *din afară*, scrisă greșit în contextul „*rudele dinafara orașului*” (p. 57), și la adverbul omofon *dinafară*, din locuțiunea *pe dinafară* – „*au rămas pe din afară*” (p. 57) etc.

În **capitolul al patrulea** se au în vedere câteva greșeli de punctuație (p. 59–70). În română există reguli bine stabilite cu privire la folosirea semnelor de punctuație; acestea sunt guvernate, în mare măsură, de rolul gramatical al cuvintelor din enunț.

Un substantiv în vocativ sau o interjecție adresativă plasate la începutul sau la finalul unui enunț trebuie întotdeauna separate printr-o virgulă de restul enunțului, iar, dacă sunt în interiorul frazei, vor fi încadrate de virgule de o parte și de alta. Astfel, în exemplul „Unde mergeți doamnă?” (p. 60), trebuia folosită virgula înaintea substantivului *doamnă*, iar interjecția adresativă *măi* trebuia încadrată de virgule în contextul: „Vorbește *măi*, nu te lăsa!” (p. 60). Virgula este obligatorie și înaintea conjuncțiilor cu valoare adversativă *dar*, *însă*, *ci*, dar nu este admisă între subiect (indiferent de realizarea acestuia, prin grup nominal sau printr-o propoziție relativă) și predicat decât în situații excepționale (contexte emfatiche precum „Ce-o fi, o fi”, „Că a fost vina lor, se știa”). sau între verb și complementul direct postpus.

Există anumite reguli de folosire a virgulei și în cazul propozițiilor subordonate circumstanțiale. Subordonata concesivă se separă mereu prin virgulă de regentă, indiferent de poziția ei în frază, în timp ce cauzalele pot fi sau nu despărțite prin virgulă de regentă (a se vedea exemplele „Nu plâng[,] pentru că mi-e frică” vs „Nu plâng pentru că mi-e frică, ci pentru că sunt bucuroasă”, p.59).

Capitolul al cincilea este cel mai amplu. Autoarea discută aici mai multe tipuri de greșeli din domeniul morfologiei (p. 71–137), grupându-le după clase lexico-gramaticale.

Dintre greșelile comentate în secțiunea referitoare la substantiv, menționăm: desinențele greșite de plural (spre exemplu, concurența desinențelor *-e* și *-uri* la substantivele neutre conduce la ezitări în formarea pluralului – conform DOOM²-ului nu sunt corecte formele *aragazuri*, *azile*, *chibrite*, *hotele*, ci *aragaze*, *aziluri*, *chibrituri*, *hoteluri*); desinențele greșite de genitiv singular – concurența între *-e* și *-i* la substantivele feminine conduce la forme eronate precum *grădinei*, *săptămânei*, *pieșii*, folosite în locul celor corecte – *grădinii*, *săptămânii*, *pieșei*. Același tip de greșeală se produce și în cazul adjectivelor: adjectivul *drag* are la feminin plural desinența *-i* (deci are la plural forma unică *dragi*), adjectivul *ultim* are la feminin plural desinența *-e* (*ultime*), astfel, forma articulată este *ultimele*, nu *ultimile*, cum se aude frecvent în limba actuală, desinența de feminin plural a adjectivului *intrinsic* este *-e*, deci, în exemplul

„calități *intrinsici*” (p. 91), acesta a fost utilizat incorect.

Dintre contextele care privesc utilizarea verbelor, amintim: folosirea incorectă a formelor de prezent tare (fără sufix) slab (cu sufix) la verbele de conjugarea I și a IV-a – *copii*, în loc de *copiez*, *bănuî*, în loc de *bănuiesc*, *stăruiesc*, în loc de *stăruî* etc., conjunctivul *să aibe*, în loc de *să aibă*, formele de persoana a III-a plural *preced*, *se succed* ale verbelor de conjugarea I a *preceda* și a *se succeda*, utilizate greșit în locul celor cu desinența *-ă* – *precedă*, *se succedă*, formele de perfect simplu, persoana a III-a singular, ale verbelor de conjugarea a IV-a, scrise cu *-ii* – (*el*) *veniî*, (*el*) *citiî*, în loc de (*el*) *veni*, *citi*, formele de imperfect *vroiam*, *vroiai*, *vroia*, cu *-r-* în radical, în loc de *voiam*, *voiai*, *voia*, formele verbului *a fi* din contexte precum „Ce-*s* cu banii ăștia?, (ei) *erau* să-și piardă viața” (p. 112), utilizate greșit la plural, în loc de singular (dată fiind valoarea contextuală de verb impersonal) etc.

Frecventă în limba actuală este și utilizarea greșită a formelor *maxim* și *minim* cu valoare adverbială: „Consumați *minim* doi litri de lichide”, „*maxim* două ore (p. 114). *Maxim* și *minim* sunt adjective, pentru valoarea adverbială există în limbă formele *maximum* și *minimum*, care trebuiau folosite în exemplele de mai sus.

Greșeli se produc și în domeniul prepozițional, prin înlocuirea unei prepoziții cu alta. În contexte precum „și-a amintit *despre* situațiile de urgență” (p. 117), „a-i plăcea *despre*” (p. 122), prepoziția *de*, cerută de verbele *a-și aminti* / *a-i plăcea*, a fost substituită cu prepoziția *despre*, probabil după modelul verbului *a vorbi*, care poate selecta ambele prepoziții – „a vorbi *de* / *despre*”. Frecventă în limba actuală este și utilizarea extinsă a prepoziției *pe* în contexte improprie: cu sens locativ, în locul prepoziției *la*, în structura „a rămâne *pe* telefon”, cu sens relațional, într-un context ca „specialist *pe* nutriție” (p. 117) etc.

Același tip de greșeală apare și în cazul conjuncțiilor: *ca să* este utilizat în locul lui *să* pentru a lega completiva directă de regentă – „Am vrut *ca să* fim obiectivi”, conjuncția disjunctivă *ori* este confundată cu conjuncția adversativă *or* și invers: „Adevărul nu poate fi apărât decât cu adevăr. *Ori* voi nu îl dețineți” (p. 133).

Ultimul capitol, al șaselea, este rezervat greșelilor de sintaxă (p. 138–166). Sunt menționate aici: dezacordurile între subiect și predicat („Mi s-a făcut vrăji”, „Se știe răspunsurile”, p. 140), acordul greșit al adverbilor („tineri *proaspeți* căsătoriți”, „angajați *slabi* pregătiți”), dezacordul numeralelor („*doisprezece* mii de români”, în loc de „*douăsprezece* mii”), plasarea greșită a semiadverbilor („*mai* ne-au rămas”, „*cam* am spus”, în loc de „ne-au *mai* rămas”, „am *cam* spus”, p. 161–162) etc.

Faptele de limbă discutate de autoare sunt mult mai numeroase decât cele amintite în această prezentare. Prin organizarea foarte sistematică și prin expunerea accesibilă, lucrarea de față reprezintă un instrument de studiu extrem de util, care îi poate ajuta pe vorbitori nu doar să ocolească „mecanic” anumite greșeli, ci și să înțeleagă cauzele care stau la baza producerii lor.

IRINA NICULA

*Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti”
Calea 13 Septembrie, nr. 13, București*

EMANUEL VASILIU, **Teorie și analiză în lingvistică**. Ediție îngrijită de MARINA RĂDULESCU SALA, București, Editura Academiei Române, 2012, 425 p.

Volumul de față redă comunității lingvistice o selecție de 48 de texte publicate de Emanuel Vasiliu în perioada 1952–1997, în țară și în străinătate, multe dintre acestea în cărți și reviste greu accesibile. Articolele și studiile sunt împărțite în cinci secțiuni: I. *Lingvistică generală*, II. *Fonetică, fonologie, dialectologie*, III. *Gramatică*, IV. *Semantică, pragmatică, stilistică*, V. *Teoria textului*, ce reflectă diversitatea preocupărilor lui Emanuel Vasiliu. În fiecare secțiune, articolele se succedă cronologic și sunt menționate de fiecare dată, în subsol, informațiile despre prima publicare. Cele 5 secțiuni sunt precedate de o listă a publicațiilor autorului. Selecția articolelor și acuratețea redării acestora, precum și caldă prezentare a profesorului Vasiliu reprezintă meritul editoarei.

În prima secțiune sunt incluse 10 contribuții teoretice despre semnul lingvistic și teoria binară a semnului, niveluri lingvistice și structuri transformazionale, gramaticile generative, direcții noi de cercetare în lingvistică, impactul semanticii asupra sintaxei, relația dintre teorie și interpretarea teoriei în gramatica transformatională, statutul ontologic al părților de vorbire, relația dintre denumire, semn și obiect. Cea de-a doua

secțiune conține 11 articole despre probleme de fonetică și fonologie (alternanțe fonologice, opoziția dintre consoane dure și consoane „înmuiate”, grupuri consonantice la jonctura morfemelor sufixale, sistemul vocalic al limbii române, fonemul, statutul africatelor românești, fonologia transformatională, depalatalizare), adesea ilustrate cu fapte dialectale. În secțiunea a treia sunt grupate articole care discută probleme de gramatică (și relația gramatică–semantică): funcțiile articolului, gramatica articolului hotărât, flexiunea nominală, categoria genului, sistemul cazual, semnificația pluralului, relația negație–modalizare, timp și aspect, raportul ortografie–ortografie, definițiile substantivului și ale adjectivului. A patra secțiune cuprinde 15 studii despre propoziții analitice, paradoxuri și tipuri logice, semantica paradigmatică, modalitate, categoria timpului, conceptul *analicitate* și restricțiile selecționale, probleme ale cercetării în semantică, adevărul analitic și definiția lexicografică, interpretarea pragmatică a sistemelor deontice, natura conceptuală a sensului, definiția sensului vs definiția obiectului, distincția *langue–parole* și relația cu pragmatica. Ultima secțiune include numai două articole în care se discută intertextualitatea și conceptul *acceptabilitate*.

ELENA DĂNILĂ, **Probleme de gramatică a limbii române**, București, Editura Academiei Române, 2011, 225 p.

Cartea Elenei Dănilă are ca obiect de cercetare „aspecte problematice din gramatica limbii române” (p. 9) moderne și vechi, unele

discutate în literatura de specialitate, pentru care se caută soluții noi, altele nesemnificate anterior, prezentate disparat; cartea se prezintă mai